

**ISIEN VANHEMMUUSKÄYTÄNNÖT JA
PSYYKKINEN HYVINVOINTI**

Psykologian pro gradu -tutkielma

Mari Leppänen

Jyväskylän yliopisto

lokakuu 2002

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto**

TIIVISTELMÄ

Isien vanhemmuuskäytännöt ja psyykinen hyvinvointi

Tekijä: Mari Leppänen
Ohjaaja: Prof. Paula Lyytinen

Psykologian pro gradu –tutkielma
Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos
lokakuu 2002
39 sivua, 1 liite

Tutkimuksessa selvitettiin 8-vuotiaiden lasten isien vanhemmuuskäytäntöjä ja psyykkistä hyvinvointia. Tutkimusotoksessa oli 65 isää. Aineisto on osa laajempaa Jyväskylän yliopistossa meneillään olevaa monitieteistä pitkittäistutkimusta, joka koskee varhaista kielen kehitystä sekä geneettistä dysleksiariskiä. Projektissa on kartoitettu myös lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin isille lähetettyä kyselylomaketta, jolla isät arvioivat omia vanhemmuuskäytäntöjään sekä psyykkisen hyvinvoinnin osalta työtyytyväisyyttään, yleistä mielialaansa ja perhettä koskevia huolenaiheitaan. Vanhemmuuskäytäntöjen pääakselifaktorointi osoitti, että isät suosivat kolmea erilaista vanhemmuuskäytäntöä: autoritatiivista, autoritaarista ja ohjaavaa. Vanhemmuuskäytännöistä erotettiin omaksi faktorikseen vanhemmuuden stressi. Isät olivat keskimäärin tyytyväisiä työhönsä, heillä ei ollut merkittävästi huolenaiheita ja heidän mielialansa oli suhteellisen korkea. Korrelaatiotarkastelujen perusteella havaittiin, että isien psyykinen hyvinvointi ja vanhemmuuskäytännöt olivat yhteydessä siten, että isien psyykinen hyvinvointi, erityisesti sisäinen työtyytyväisyyden tunne, oli yhteydessä lapsikeskeisempiin vanhemmuuskäytäntöihin - autoritatiivisuuteen ja ohjaavuuteen - ja alhainen psyykinen hyvinvointi, matalampi mieliala ja paljon huolenaiheita olivat yhteydessä vanhemmuuden stressiin.

Avainsanat: isät, vanhemmuuskäytännöt, mieliala, työtyytyväisyys, huolenaiheet, psyykinen hyvinvointi

ABSTRACT

Fathers' parenting practices and psychological well-being

Author: Mari Leppänen

Supervisor: Professor Paula Lyytinen

Master's Thesis in Psychology

University of Jyväskylä, Department of Psychology

October 2002

39 pages, 1 appendix

The parenting practices and psychological well-being of the fathers of 8-year-old children were studied. The sample consisted of 65 fathers from the Central Finland area and is a part of a larger longitudinal multidisciplinary research project in progress at the University of Jyväskylä. The project in question concerns early language development and genetic risk for dyslexia. Also, the interaction between the participating children and their parents has been researched. The research method consisted of a self-report questionnaire sent to the participating fathers with which they were asked to evaluate their parenting practices and psychological well-being by evaluating also their job related satisfaction, general mood and their stresses related to family life. After conducting factor analysis (by using Principal Axis Factoring) on the parenting practices data it was found that the fathers reported preferring 3 parenting practices which were named authoritative, authoritarian and parental guidance. From the three parenting practices a parental stress factor was distinguished. In general, the fathers were satisfied with their jobs, they did not have any specific worries concerning their family lives and their mood in general was rather positive. Based on correlations, it appeared that fathers' parenting practices and their psychological well-being were associated. Psychological well-being, particularly internal job satisfaction, was related to more child-centered parenting practices - authoritativeness and parental guidance - and decrease in psychological well-being - lowered general mood and more stresses and worries - was associated with increased parental stress.

Key words: fathers, parenting practices, job satisfaction, mood, worries, psychological well-being.

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	1
2. MENETELMÄ.....	10
2.1. Tutkittavat.....	10
2.2. Tutkimusmenetelmät.....	12
3. TULOKSET.....	14
3.1. Isien vanhemmuuskäytännöt.....	14
3.2. Yleinen mieliala.....	16
3.3. Isien työtyytyväisyys.....	17
3.4. Perhettä koskevat huolenaiheet.....	19
3.5. Vanhemmuuskäytäntöjen yhteydet mielialaan, työtyytyväisyyteen ja huolenaiheisiin.....	22
4. POHDINTA.....	25
LÄHTEET.....	30
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Vanhemmuus on haastava prosessi ja yksi keskeisimmistä rooleista aikuisen elämässä (Belsky, Crnic, & Woodworth, 1995; Crnic & Booth, 1991). Nykytiedon valossa ollaan jokseenkin yksimielisiä siitä, että vanhemmuuteen vaikuttavat monet tekijät (Abidin, 1992; Arendell, 1997; Belsky, 1984; Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth, & Lamb, 2000; Gerson 1997; Koski, Kouvalainen, & Puttonen, 1985; Maccoby, 1980; Palkovitz, 1997; Pulkkinen, 1994), ja tutkimuksessa ollaankin siirrytty yhä monitahoisempiin teoreettisiin asetelmiin, jotka korostavat useiden tekijöiden yhteisvaikutuksia ihmisen toiminnalle (Collins, Maccoby, Steinberg, Hetherington, & Bornstein, 2000).

Eräs uudemmistä monitahomalleista on Abidinin (1992) näkemys vanhemmuuteen liittyvistä tekijöistä, joka on yhdistelmä yhteiskunnallisia, kehityksellisiä ja ympäristötekijöitä, käyttäytymiseen liittyviä tekijöitä, sekä vanhemman persoonallisuuden piirteitä, jotka kaikki vaikuttavat vanhempana toimimiseen (parenting behavior). Abidinin (1992) mukaan vanhemmuuden rooliin liittyvä arviointi vanhemmuuden tärkeydestä saa vanhemman arvioimaan myös niitä etuja ja haittoja, joita vanhemmuudella on. Mahdollinen vanhemmuuden stressi on näiden arviointien tulos. Vanhemmuuteen liittyviä stressitekijöitä ovat esimerkiksi työ, arkipäivän harmit ja huolet sekä elämäntapahtumat. Voimavaretekijöitä ovat mm. sosiaalinen tuki, materiaaliset tekijät sekä koettu vanhemmuuden kompetenssi. Kaikki nämä prosessin osatekijät yhdessä vaikuttavat vanhemmuuteen.

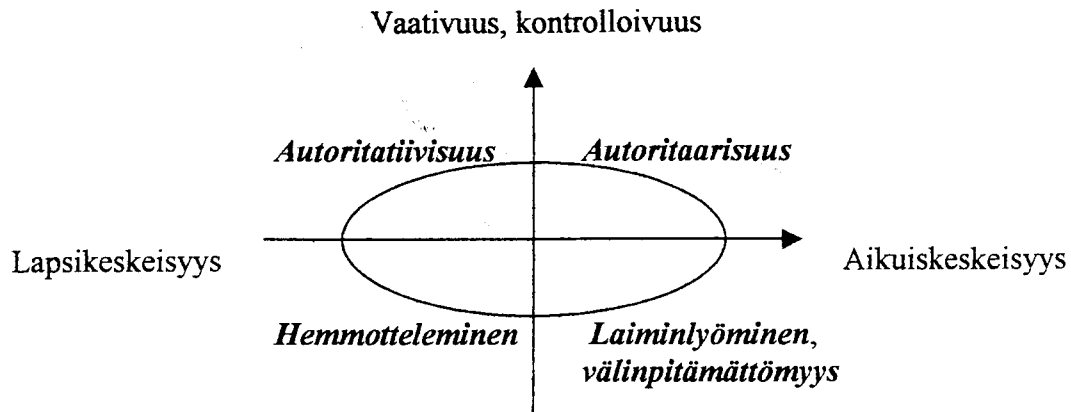
Abidinin (1992) mallia mukailleen Arendell (1997) käsittää lastenkasvatuksen (parenting) sateenvarjotermiksi, jonka alle sijoittuvat vanhempien toiminnot ja kyvyt. Lastenkasvatus on siten sosiaalinen prosessi, dynaaminen, avoin ja muuttuva. Erot vanhempien arvoissa, tiedoissa ja koulutuksessa sekä voimavarojen käyttömahdollisuuksissa luovat vanhemmuuteen variaatioita. Vaikka lapset nykyisin viettävät paljonkin aikaa kodin ulkopuolella koulussa ja harrastuksissa, kasvatus ja huolenpito tapahtuu silti suurimmaksi osaksi kodin piirissä. Pulkkinen (1994) sekä Darling ja Steinberg (1993) määrittelevät lapsenkasvatuksen ekologisesta näkökulmasta niin, että määritelmään sisältyvät tiettyjen kasvatuksellisten toimenpiteiden lisäksi moninaiset vanhempien kautta lapseen välittyvät vaikutukset.

Baumrindin (1989) tunnettu kolmijako vanhemmuuskäytännöistä jakaa vanhempien toiminnan autoritaariseen, autoritatiiviseen ja sallivaan kahden dimension, vaativuuden (demandingness) ja vastavuoroisuuden (responsiveness) pohjalta. Pulkkinen (1994) on puolestaan jakanut vanhemmuuden lapsikeskeiseen ja aikuiskeskeiseen lähestymistapaan sen mukaan, toimiiko vanhempi omistaan vai lapsen lähtökohdista käsin. Lapsikeskeiset vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsen asioista, kannustavat ja auttavat vaikeuksissa keskustelemalla ja neuvomalla, kun taas aikuiskeskeinen vanhemmuus lähtee vanhempien omista tarpeista ja mielialoista. Aikuiskeskeisyys voi olla vanhempien omasta mukavuudenhalusta aiheutuvaa hemmottelua, välinpitämättömyyttä tai voimakasta vallankäyttöä.

Autoritaariset vanhemmat yrittävät muokata ja kontrolloida lapsen käyttäytymistä ja asenteita jonkin tietyn, usein ulkoisen, standardin mukaisesti. He arvostavat tottelevaisuutta ja suosivat rankaisuvia ja pakottavia toimia lapsen tahdon muokkaamiseksi, eivätkä he kannusta lasta itsenäisyyteen. Autoritaarinen vanhemmuus sisältää paljon vaatimuksia ja aikuiskeskeisyyttä (Pulkkinen, 1994) mutta vain vähän vastavuoroisuutta (Baumrind, 1989; Maccoby & Martin, 1983).

Autoritatiiviset vanhemmat puolestaan ohjaavat lasta arvostaen sekä lapsen autonomiaa että sovittujen sääntöjen noudattamista. Autoritatiiviset vanhemmat vaativat lapsiltaan näiden iän mukaista käyttäytymistä ja ovat affektiivisia ja vanhemmuuteen sitoutuneita tarjoten lapsilleen stimuloivan ja haasteellisen ympäristön. He ohjaavat lasta vahvistaen tämän senhetkisiä kykyjä mutta luovat myös pohjaa lapsen myöhemmälle käyttäytymiselle. Autoritatiiviset vanhemmat ovat sekä vaativia että vastavuoroisia (Baumrind, 1989), ollen siten lapsikeskeisiä (Pulkkinen, 1994).

Sallivat vanhemmat puolestaan koettavat käyttäytyä hyväksyvällä ja myöntyvällä tavalla joutumatta rankaisemaan lasta. He välttelevät kontrollia eivätkä vaadi lastaan noudattamaan ulkoisesti määräytyneitä normeja. Sallivat vanhemmat ovat erittäin vastavuoroisia ottaen lapsen toiveet huomioon, mutta eivät vaadi lapselta juuri mitään. (Baumrind, 1989). Pulkkinen (1994) mukaan sallivat vanhemmat näyttävät olevan lapsikeskeisiä, mutta saattavat olla enemmän aikuiskeskeisiä vältellessään mahdollisia konflikteja lapsen kanssa. Maccoby ja Martin (1983) ovat täydentäneet Baumrindin luokittelua jakamalla sallivan vanhemmuuskäytännön hemmottelvaan ja laiminlyövään vanhemmuuteen (ks. kuvio 1.)

Ei vaativuutta, ei kontrolloivuutta

KUVIO 1. Vanhemmuuskäytännöt Baumrindin (1989), Pulkkisen (1994) sekä Maccobyn ja Martinin (1983) mukaan.

Optimaalinen lapsi-vanhempi –suhde missä tahansa lapsen kehitysvaiheessa voidaan määritellä sen pohjalta, miten tässä suhteessa ovat tasapainossa vanhemman vaativuus (kyky ottaa huomioon lapsen kypsyyden) ja vastavuoroisuus (kyky huomioida lapsen kasvu itsenäisenä ja pystyvänä yksilönä) (Baumrind, 1989), kuinka empaattinen, hoivaava ja sensitiivinen lapsen tarpeille vanhempi on (Belsky, 1984), sekä miten paljon suhteeseen sisältyy sekä vanhempien aktiivisuutta lapsen toimien suhteen että lapsen omaa halua jakaa elämänsä vanhempiensa kanssa (Chen, Dong, & Zhou, 1997; Stattin & Kerr, 2000).

Huoltaja-lapsi –suhteen ja vanhemmuuskäytäntöjen on havaittu olevan yhteydessä lapsen käyttäytymiseen (Demo & Cox, 2000; Maccoby, 1980; Santrock, Warshak, & Elliott, 1982) ja varsinkin isien hyväksynnällä lasten koulunkäyntiin (Forehand & Nousiainen, 1993). Bronstein ym. (1996) raportoivat, että lasta tukeva sekä tiedostava vanhemmuus on yhteydessä lapsen positiiviseen akateemiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen sopeutumiseen 5. luokalla, kun taas huomioimattomuus ja ankara kontrollointi ovat yhteydessä lapsen heikompaan sopeutumiseen (ks. myös Stattin & Kerr, 2000).

Isä kasvattajana. Viime vuosina psykologiassa on herännyt tarve liittää isät vahvemmin mukaan vanhemmuustutkimukseen (Costigan & Cox, 2001; Cummings & Watson O'Reilly, 1997; Demo & Cox, 2000; Dollahite & Hawkins, 1998; Eggebeen & Knoester, 2001; Kaila-Behm, 1997). Perhetutkimusten tutkimusyksikkönä on usein vanhemmat, ja jos erottelua vanhemman sukupuolen mukaan on tehty, on keskitytty yleensä äiteihin, koska äitiä on perinteisesti pidetty merkittävämpänä vanhempana (Costigan & Cox, 2001; Huttunen, 1998, 2001; Juntumaa, 1992; Koski ym., 1985; Mosley & Thomson, 1995; Palm, 1993; Russell, 1982). Kuitenkin nykytutkimuksen mukaan isät reagoivat yhtä herkästi kuin äiditkin lapsen tarpeisiin (Pulkkinen, 1994). Isät ovat merkittäviä tekijöitä monissa perheen eri toiminnoissa, jotka liittyvät lasten hyvinvointiin ja kehitykseen (Cummings & Watson O'Reilly, 1997; Huttunen, 1994; Lamb, 1975; Marsiglio, Amato, Day, & Lamb, 2000; Parke, 1996). Tosin päinvastaisiakin tutkimustuloksia on saatu (Hawkins & Eggebeen, 1991).

Isien ja äitien välillä on todettu eroja vanhemmuuskäytännöissä (Forehand & Nousiainen, 1993; Pulkkinen, 1994; Santrock, Warshak, & Elliott, 1982) siten, että autoritaarisuutta pidetään isille tyypillisempänä (Aunola, Nurmi, Onatsu-Arviolommi, & Pulkkinen, 1999; Meriläinen, 1998; Santrock ym., 1982). Toisaalta saman perheen vanhempien suosimien vanhemmuuskäytäntöjen on havaittu olevan myös yhteydessä toisiinsa (Forehand & Nousiainen, 1993), erityisesti vanhempien kokeman stressin suhteen (Kangasharju, 2000; Nurmela, 2000). Kosken ym. (1985) tutkimuksessa isistä 35 % raportoi olevansa sallivia vanhempia, 35 % ankaria vanhempia ja 30 % ei kokenut kuuluvansa kumpaankaan luokkaan. Vanhemmuuskäytännöissä on myös todettu olevan pysyvyyttä lasten vauvaiästä nuoruuteen saakka (Aldous, Mulligan, & Bjarnason, 1998; Demo & Cox, 2000).

Isillä korkeamman koulutuksen on havaittu olevan yhteydessä fyysisen rankaisun välttämiseen (Koski ym., 1985), autoritatiivisuuteen (Aunola ym., 1999; Chen ym., 1997; Meriläinen, 1998), aktiivisuuteen lastenhoidossa (Lamb, Frodi, Hwang, & Frodi, 1982) sekä parempaan lasten huolten sietokykyyn (Aldous ym., 1998). Myös isien iän on todettu olevan yhteydessä vanhemmuuteen siten, että nuoremmat isät pitivät tärkeänä lapsen itsenäisyyttä ja oma-aloitteisuutta, kun taas vanhemmat isät olivat suorituspainotteisuutta korostavia (Koski ym., 1985).

Tutkimuskirjallisuudessa isiä on kuvattu usein lähinnä muuttuvan sosiaalisen roolin esittäjinä (Dollahite & Hawkins, 1998). Sosiaalis-strukturaalisen perspektiivin ohella

isyyttä tulisi kuitenkin pohtia kehityksellisestäkin näkökulmasta, sillä elämäkaarinäkökulmasta tarkasteltuna on loogista ja todennäköistä, että ikään liittyvät muutokset aikuisessa miehessä vaikuttavat isä-lapsi –suhteeseen ja isyyden prosessiin eri tavoin. (Crnic & Booth, 1991; DeLuccie & Davis, 1991; Dollahite & Hawkins, 1998; Hawkins ym., 1995; Koski ym., 1985; Palm, 1993).

Aikuisiän kehitysjaksoja ovat Levinsonin (1986) mukaan *varhaisaikuisuus* (17-45 vuotta), *keski-ikä siirtymä* (40-45 vuotta) ja *keski-ikä* (40-65 vuotta). Varhaisaikuisuus on tavoitteiden muodostamisen ja toteuttamisen, yhteiskuntaan liittymisen ja perheen kasvattamisen aikaa. Varhaisaikuisuuteen voi kuulua sekä rikasta tyydytyksen tunnetta että musertavaa stressiä vanhemmuuden sekä työelämän vaatimusten osuessa päällekkäin. Keski-ikä siirtymä päättää varhaisaikuisuuden ja aloittaa keski-ikä. Siirtymän aikana aikuisen yksilöllistyminen saa uusia ulottuvuuksia, minkä seurauksena sisäiset konfliktit ja ulkoiset vaatimukset eivät tunnu yhtä vaativilta kuin varhaisaikuisuudessa (Levinson, 1986).

Kun aikuisuutta elävä isä koettaa selviytyä elämän monitahoisuuden haasteissa, kouluikäinen lapsi suuntautuu yhä enemmän kodin ulkopuolelle kohdaten uusia älyllisiä ja sosiaalisia haasteita. Itsepystyvyyden testaaminen suhteessa ikätovereihin sekä sääntöjen ja lainalaisuuksien omaksuminen kodin ulkopuolisiin asioihin tuovat haasteita koululaisen elämään (Biller & Lopez Kimpton, 1997; Lamb, 1975). Turvallinen isän läsnäolo kehittää lapsen kykyjä elää tyydyttävää ja tuotteliasta elämää, lisää lapsen mahdollisuuksia kehittää positiivinen ruumiinkuva, itsetunto, moraalinen vahvuus ja älyllinen sekä sosiaalinen pätevyys (Biller & Lopez Kimpton, 1997; Koski ym., 1985).

Psykykinen hyvinvointi. Belsky (1984) olettaa, että vanhemman kypsyyden, psykkinen hyvinvointi sekä kasvua tukeva vanhemmuus ovat yhteydessä toisiinsa mahdollistaen tasapainoisen kasvuympäristön lapsille. Psykkisesti hyvinvoiva vanhempi on sensitiivinen, kykenee empatiaan ja hoivaamaan lasta, mikä edesauttaa lapsen optimaalista kehitystä. Vanhemman masentuneisuuden onkin havaittu liittyvän vanhemmuuskäytäntöjen välityksellä lapsen ongelmiin (Kettunen, Krats, & Kinnunen, 1997). Aunola ym. (1999) havaitsivat tutkimuksessaan, että äidit raportoivat enemmän vanhemmuuden stressiä kuin isät. Vanhemman kokema masennus ja stressi näyttää myös vaikuttavan koko perheyhteisön toimintaan ja perheen sisäiseen vuorovaikutukseen (Nurmela, 2000). Vaikka vanhemmuuteen liittyvää stressiä ja

masennusta on kuvattu riittämättömyyden, syyllisyyden ja kyvyttömyyden tunteiksi, kyseessä ei kuitenkaan ole kliininen häiriö.

McBriden (1989) mukaan vanhemmuuteen liittyvä stressi vähentää vanhemmuuden kompetenssin tunnetta. Lisäksi havaittiin, että iältään nuorempi lapsi ja vaimon työssäkäynti ennustivat suurempaa vanhemmuuden stressiä isien kohdalla. Isän koulutus puolestaan oli yhteydessä vähäisempään masentuneisuuteen sekä suurempaan kiintymykseen lasta kohtaan.

Psyykkisen hyvinvoinnin on havaittu olevan yhteydessä vanhemman emotionaaliseen tilaan, joka vaikuttaa vanhemman kärsivällisyyteen ja ymmärtäväisyyteen (Maccoby, 1980). Netterbladt, Uddenberg ja Engleson (1980) havaitsivat yhteyden isän lastaan kohtaan tunteman negatiivisuuden sekä työtyytymättömyyden ja huonon tulotason välillä. Isien depressiivinen mieliala oli Nurmelan (2000) tutkimuksessa yhteydessä koettuun kasvatukseen liittyvään stressiin sekä vähäisiin tunneilmauksiin. Samalla vanhemman depressiivisyys oli yhteydessä autoritaariseen vanhemmuuskäytäntöön.

Lievät stressitekijät sekä päivittäiset huolenaiheet kuuluvat arkielämään ja siksi niiden vaikutuksia mielialaan voi olla vaikea havaita. On kuitenkin osoitettu, että arkipäivän huolenaiheiden koettelevuus on yhteydessä heikentyneeseen psyykkiseen hyvinvointiin. Bolger, DeLongis, Kessler ja Schilling (1989) havaitsivat tutkimuksessaan, että miesten kohdalla 19 % mielialan vaihtelusta voitiin selittää arkipäivän huolenaiheilla ja stressillä. Suurimmaksi huolten aiheuttajaksi nousivat yksilöiden väliset ristiriidat. Kuitenkin miehillä huolten yhteys mielialaan oli vähäisempi kuin naisilla. Myös Belsky, Crnic ja Woodworth (1995) raportoivat, että isien kohdalla mielialalla ja päivittäisillä huolenaiheilla ei juurikaan ollut yhteyttä isien vanhempana toimimiseen. Toisaalta on havaittu, että isien psyykinen hyvinvointi on yhteydessä sensitiivisyyteen vanhempana (Broom, 1994) ja että arkipäivän huolista kärsivät isät leikkivät ja olivat lastensa käytettävissä vähemmän, kuin ei-stressaantuneet isät (Fagan, 2000). Crnic ja Booth (1991) havaitsivat tutkimuksessaan, että jokapäiväisillä huolenaiheilla on stressiä kasvattava yhteys vanhemmuustyytyväisyyteen ja hyvinvointiin.

Suomessa isien huolenaiheisiin perehtynyt Kaila-Behm (1997) raportoi, että isien huolenaiheet keskittyvät toimeentulon ja perheen elättämisen ympärille. Myös puolison kanssa ristiriitaiset näkemykset isänä olemisen tavasta aiheuttivat stressiä isille (ks.

myös Netterbladt ym., 1980). Peltolan ja Rostin (1998) tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että isien huolten määrä oli odotettua vähäisempi. Eniten suomalaisia isiä huolestuttivat perheen taloudellinen tilanne, vaikeus saada omaa aikaa, oma väsymys tai masennus sekä puolison väsymys tai masennus.

Smallin (1988) mukaan isillä huolten lisääntyminen saattaa heikentää toleranssia lasten häiriökäyttäytymisen suhteen. DeLuccien ja Davisin (1991) mukaan isät, joilla oli enemmän aikuisikään liittyviä huolia, ilmensivät negatiivisempia lastenkasvatusmenetelmiä, kuten vähäinen hyväksynnän ilmaisu, vähäinen sääntöjen noudattamisen vaatimus sekä syyllistävä kontrollointi. Lisäksi isien huolestuneisuus vaikutti heikentävästi isien itseluottamukseen.

Vaikka mielialaa on usein pidetty tärkeänä vanhemman käyttäytymisen determinanttina, empiirinen tutkimus mielialasta vanhemmuuteen vaikuttavana tekijänä on ollut vähäistä (Jouriles ja O'Leary, 1990), tai se on keskittynyt lähinnä vanhempien masentuneisuuteen (esim. Downey & Coyne, 1990; Jacob & Johnson, 1997, 2001; McCombs Thomas & Forehand, 1991; Strazdins, Galligan, & Scannell, 1997)

Mieliala on määritelty ihmisen tapahtumien arviointiin ja tulkintaan liittyviä taipumuksia (dispositions) heijastelevaksi psyykkiseksi prosessiksi (Parkinson, Totterdell, Briner, & Reynolds, 1996), yksilön emotionaalista olotilaa kuvaavaksi taustatunteeksi (Jouriles & O'Leary, 1990) sekä hyvinvoinnin mittariksi (Thayer, 1996). Mielialalla, toisin kuin emootiolla, ei useinkaan ole selkeästi tunnistettavaa syytä, ja vaikka mieliala ei sinänsä aiheuta tiettyä toimintaa, se voi lisätä toiminnon todennäköisyyttä (Jouriles & O'Leary, 1990; Parkinson ym., 1996).

Mieliala vaikuttaa ihmisen psykologisiin toimintoihin, mm. havaitsemiseen, arviointiin ja muistin toimintaan (Parkinson ym., 1996). Yleisesti ottaen positiivisen mielialan on katsottu edesauttavan positiivista toimintaa vanhempana sekä lisäävän lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vanhemman negatiivinen mieliala puolestaan saattaa lisätä lapsen moittimista ja vähentää vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä (Jouriles & O'Leary, 1990).

Mielialan yhteyksiä ihmisen toimintaan tutkineet Neale, Hooley, Jandorf ja Stone (1987) raportoivat, että positiiviseen vuorovaikutustapaan sisältyvät leikkisyys, energisyys, ystävällisyys ja hilpeys, negatiiviseen surullisuus, keskittymisvaikeudet sekä vihaisuus. Tutkimuksen mukaan ei-toivotut työelämän ilmiöt ja toivotut perhevapaa-aika – akselin ilmiöt olivat jonkin verran yhteydessä mielialaan.

Suomessa mielialan ja hyvinvoinnin yhteyksiä ovat tutkineet mm. Meriläinen (1998) sekä Peltola ja Rosti (1998). Meriläisen (1998) tutkimuksessa hyvinvointi oli yhteydessä vanhemman stressiin, sekä lapsikeskeiseen ja ohjaavaan vanhemmuuskäytäntöön stressin toimiessa välittävänä tekijänä. Autoritaarisuuteen hyvinvointi ei heijastunut. Hyvinvoivat vanhemmat olivat lapsikeskeisempiä ja kokivat vähemmän vanhemmuuden stressiä. Peltola ja Rosti (1998) puolestaan havaitsivat, että vanhemmilla oli oletettua vähemmän masentuneisuutta, ja että isien huolenaiheet olivat yhteydessä mielialaan. Isien mielialaan selvimmin vaikuttavia tekijöitä olivat asioihin ryhtymisen vaikeus ja vähentynyt kiinnostus muihin ihmisiin.

Työn epävarmuus on lisääntynyt Suomessa viimeisten kymmenen vuoden aikana. Työttömyyden pelon lisäksi nykyiseen työelämään kuuluvat mm. siirrot, lomautukset ja osa-aikatyöt (Mauno, 1999). Työ on kuitenkin olennainen osa ihmisen yleistä elämäntyytyväisyyttä. Tärkeä osa työtyytyväisyyttä on sisäinen (intrinsic) tyytyväisyys, se, mikä syntyy työstä itsestään. Yleensä taidollisesti vaativa ja korkeasti palkattu työ on yhteydessä korkeampaan työtyytyväisyyteen (Argyle & Martin, 1991). Työtyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. yksilön persoona ja persoonallisuus, työ itsessään (työolot, palkkiot, erilaiset mahdollisuudet) sekä yksilön ja työn yhteensopivuus, ”fit” (myös Argyle & Martin, 1991), jota Furnham (1991) pitää tärkeimpänä työiihtyvyyden ennustajana. Peltolan ja Rostin (1998) tutkimuksessa työssäkäyvät isät olivat melko tyytyväisiä työhönsä, erityisesti työsuhteen jatkuvuuteen sekä työn vastuullisuuteen. Vähiten tyytyväisiä isät olivat palkkaukseen.

Työhön liittyvien positiivisten kokemusten on todettu olevan yhteydessä mm. ihmisen itsetuntoon ja sitä kautta hyväksyvämpään vanhemmuuskäytäntöön sekä vähäisempään syyllistävään kontrollointiin (Grimm-Thomas & Perry-Jenkins, 1994). Curner-Smithin, Bennettin ja O’Rearin (1995) tutkimuksessa tutkittiin esikouluikäisten lasten isiä ja havaittiin, että isien työn vaativuus (complexity) oli yhteydessä isien arvoihin siten, että vaativampaa työtä tekevät isät arvostivat itseohjautuvuutta enemmän kuin sovinnollisuutta sekä itsessään että lapsissaan ja olivat vähemmän rajoittavia vanhempina. Työllä ja perheellä molemmilla on kaksisuuntaisia vaikutuksia yksilön psyykkiseen hyvinvointiin (Barling, 1990) ja ne ovat toisiinsa yhteydessä monin eri tavoin sekä miehillä että naisilla (Mauno, 1999).

Työn stressitekijöitä tutkittaessa on havaittu, että työtyytyväisyys ja työstressin (Kinnunen, Gerris, & Vermulst, 1996; Stewart & Barling, 1996), taloudellisen stressin

(Sallinen & Kinnunen, 2001), työn ja perheen välisten ristiriitojen ja työn epävarmuuden (Mauno, 1999) sekä työttömyyden tai sen uhkan (Ray & McLoyd, 1986) kokeminen vaikuttavat negatiivisesti yksilön psyykkiseen ja somaattiseen hyvinvointiin ja sitä kautta koko perheen vuorovaikutukseen ja hyvinvointiin.

Koska palkkatyötä pidetään keskeisempänä miehen kuin naisen minäkäsitykselle (Kaila-Behm, 1997; Mauno, 1999), miesten oletetaan kärsivän enemmän työn epävarmuudesta tai työpaikan menettämisestä (mm. Arrighi & Maume, 2000; Bolger, DeLongis, Kessler, & Schilling, 1989; Ray & McLoyd, 1986). Taloudellisten syiden (Fox & Chancey, 1998; Rane & McBride, 2000) lisäksi palkkatyöllä on usein symbolinen arvo ihmisen itsekunnioituksen tunteelle. Kuitenkin Cohenin (1993) mukaan perinteinen työkeskeinen määritelmä isyydestä on riittämätön luonnehtimaan isien uskomuksia isyydestä tai heidän toimintaansa isinä.

Tutkimuskysymykset. Tämän tutkimuksen ensisijaisena tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia vanhemmuuskäytäntöjä suomalaiset, kouluikäisen lapsen isät suosivat. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millainen isien psyykinen hyvinvointi oli yleisen mielialan, työtyytyväisyyden ja perhettä koskevien huolenaiheiden osalta, sekä olivatko nämä hyvinvointiin liittyvät tekijät yhteydessä isien vanhemmuuskäytäntöihin. Demografisina taustatekijöinä tutkimuksessa tarkasteltiin isien ikää ja koulutusta.

2. MENETELMÄ

2.1. Tutkittavat

Tutkimusaineisto on osa Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella toteutettavaa laajempaa pitkittäistutkimusta koskien varhaista kielen kehitystä ja geneettistä dysleksiariskiä (LKK -projekti). Projektissa on selvitetty myös vanhempien ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Pitkittäistutkimuksessa seurataan noin kahtasataa keskisuomalaista perhettä lapsen syntymästä varhaiseen kouluikään. Tutkimuksessa mukana olevat perheet valittiin vuosien 1993-1996 aikana kolmen vaiheen kautta: 1) Keski-Suomen alueen äitiysneuvoloissa odottaville perheille jaettu kysely, 2) vanhempien täyttämä postitse lähetetty kyselylomake, 3) yliopistolla suoritettu testaus, joka sisälsi vanhempien luku- ja kirjoitustaitoa mittaavia tutkimuksia. Tämän osatutkimuksen otokseen valittiin kaikista tutkimusprojektiin osallistuvista isistä ne isät ($n = 65$), joiden lapsi oli tutkimushetkellä täyttänyt kahdeksan vuotta. Lapset ovat syntyneet vuosina 1993 ja 1994. Isien iät vaihtelivat välillä 28 ja 58 vuotta (keskiarvo = 39,98; keskihajonta = 4,32).

TAULUKKO 1. Isien ikäjakauma ($n = 65$)

Ikäluokka	n	%
25-29	1	1,5
30-34	4	6,2
35-39	28	43,1
40-44	26	40,0
45-49	5	7,7
50-54	0	0
55-59	1	1,5

Tutkittavista isistä 56 (86,2 %) oli kokoaikaisesti työssä, lisäksi yksi isä (1,5 %) teki osapäivätyötä. Suurin osa (53,3 %) teki töitä 40 tuntia viikossa viikkotyötuntien vaihteluvälin ollessa 19 - 60 tuntia (ka = 39,66 ; kh = 6,66). Työttömänä oli kaksi isää (3,1 %) ja kolme (4,6 %) isää suoritti opintoja, viiden isän kohdalla (7,7 %) kyseessä oli jokin muu työelämän muoto. Kukaan isistä ei ollut tutkimushetkellä lomautettuna, vanhempainlomalla, eläkkeellä tai varusmiespalveluksessa.

Isistä 53 (86,9 %) asui tutkimushetkellä aviopuolison ja yhteisten lasten kanssa. 4 isää (6,6 %) asui avoliitossa puolison ja yhteisten lasten kanssa. Uusperhe oli yhdellä isällä, yksin tai avoliitossa ilman lapsia eli 3 isää (4,9 %). Kukaan isistä ei ollut yksinhuoltaja. Isien enemmistöllä oli peruskoulun tai lukion lisäksi korkeintaan kouluasteinen tutkinto, kaikki ovat kuitenkin kouluttautuneet peruskoulun jälkeenkin. Taulukossa 2. on esitetty isien koulutus (ka = 4,00; kh = 1,36; mediaani = 3,00).

TAULUKKO 2. Isien koulutus

Koulutustaso *)	n	%
1	0	0
2	2	3,1
3	31	47,7
4	13	20,0
5	9	13,8
6	4	6,2
7	6	9,2

*)

Taso 1; kansakoulu tai peruskoulu/keskikoulu

Taso 2; kansakoulu tai peruskoulu/keskikoulu ja tämän lisäksi korkeintaan yhden vuoden kestänyt kurssi

Taso 3; kansakoulu tai peruskoulu/keskikoulu ja tämän lisäksi kouluasteinen tutkinto tai lukio ja sen lisäksi korkeintaan vuoden kestänyt kurssi.

Taso 4; lukio ja sen lisäksi kouluasteinen tutkinto

Taso 5; kansakoulu tai peruskoulu/keskikoulu ja tämän lisäksi ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai lukio ja sen lisäksi opistoaste.

Taso 6; lukio ja sen lisäksi ammatillisen korkea-asteen tutkinto

Taso 7; kansakoulu tai peruskoulu/keskikoulu, lukio ja yliopistotasoinen tutkinto.

2.2. Tutkimusmenetelmät

Tutkimusprojektiin osallistuneiden lasten täyttäessä 8 vuotta heidän perheilleen lähetettiin koteihin arviointilomakkeet, joilla isiä pyydettiin arvioimaan mm. vanhemmuuskäytäntöjään, yleistä mielialaansa, huolenaiheitaan sekä työtyytyväisyyttään. Isiä pyydettiin palauttamaan lomakkeet kahden viikon sisällä. Tarvittaessa perheeseen lähetettiin lomakkeet toistamiseen. Samankaltaiset lomakkeet oli lähetetty perheisiin lasten täyttäessä neljä ja kuusi vuotta.

Vanhemmuuskäytännöt ja vanhemmuuden stressi. Isien vanhemmuuskäytäntöjä selvitettiin itsearviointilomakkeen avulla. Lomakkeen 26 väittämää mittasivat seuraavia yhdeksää alaskaalaa: (1) *rohkaisu itsenäisyyteen* (väittämät 2, 5 ja 25), (2) *tunteiden ilmaiseminen* (väittämät 7, 22 ja 24), (3) *rationaalinen ohjaaminen* (väittämät 1, 3 ja 13), (4) *lämpimyys ja kiintymys* (väittämät 1, 10, 19 ja 24), (5) *vanhemmuuden stressi* (väittämät 4, 14, 18, 20), (6) *behavioraalinen kontrollointi* (väittämät 8 ja 23), (7) *autoritaarinen kontrollointi* (väittämät 6, 8, 11, 15 ja 26), (8) *lapsen valvonta* (väittämät 12, 17 ja 21), (9) *psykologinen kontrollointi* (väittämät 9 ja 16). Väittämät heijastavat samalla kirjallisuudessa esitettyjä vanhemmuustyylejä (autoritatiivisuus ja autoritaarisuus). Lomake on suomalainen versio uudistetusta (Pulkinen, 1996, mainittu teoksessa Aunola ym., 1999; Kochanska, 1990) Blockin Child Rearing Practices Report (CRPR; Roberts ym., 1984) –itseraportointilomakkeesta. Vanhemmuuden stressiä mittaavat kysymykset puolestaan perustuvat Gerrisin ym. (1993) Parental Stress Inventory –lomakkeen väittämiin, kuten Aunola ym. (1999) raportoivat. Lapsen kielen kehitys –tutkimusprojektissa käytetystä lomakkeesta on poistettu kaksi alkuperäisen lomakkeen 28 osiosta (”Lapseni pitäisi oppia käyttäytymään kunnolla vanhempiaan kohtaan” ja ”Kun lapseni tekee jotain, mikä ei ole sallittua, minä tavallisesti rankaisen häntä”). Isiä pyydettiin arvioimaan väittämiä omalta kohdaltaan Likert – asteikolla 1-4 (1 = ”ei sovi minuun lainkaan”, 2 = ”sopii minuun jonkin verran”, 3 = ”sopii minuun hyvin”, 4 = ”sopii minuun erittäin hyvin”) (ks. liite 1.).

Mieliala. Isien yleistä mielialaa mitattiin seitsemällä dimensiolla, jotka olivat *lamaantunut – vireä, ahdistunut – levollinen, ärtyisä – tyyni, saamaton – tarmokas, uupunut – hyvissä voimissa, huolestunut – huoleton ja kiireinen – kiireetön.* Dimensioista *kiireinen – kiireetön* jätettiin pois faktorianalyyseistä, koska se ei

korreloinut muiden dimensioiden kautta. Mitä korkeampi vastaajan pistemäärä oli, sitä positiivisempi hänen mielialansa oli.

Työtyytyväisyyttä kartoitettiin pyytämällä isiä arvioimaan yhdeksää työn eri piirrettä sen mukaan, kuinka tyytyväisiä/tyytymättömiä he siihen olivat asteikolla 1-5 (1 = ”erittäin tyytymätön”, 2 = ”melko tyytymätön”, 3 = ”siltä väliltä”, 4 = ”melko tyytyväinen”, 5 = ”erittäin tyytyväinen”). Arvioidut työn piirteet olivat (1) *työsuhteen jatkuvuus*, (2) *etenemismahdollisuudet*, (3) *palkka*, (4) *työn mielenkiintoisuus*, (5) *työn vastuullisuus*, (6) *työtahti*, (7) *mahdollisuudet itsensä kehittämiseen*, (8) *vaikutusmahdollisuudet omaan työhön*, (9) *kuinka tyytyväinen olet yleisesti ottaen työhösi* (Happonen, Mauno, Kinnunen, Nätti, & Koivunen, 1996; Nätti, Kinnunen, Mäkinen, Loikkanen, & Mauno, 1995).

Huolenaiheet. Isien kokemia huolenaiheita mitattiin pyytämällä isiä arvioimaan, missä määrin he kokivat nykyisessä elämäntilanteessaan huolta tai stressiä 25 yleisen perhettä koskevan asian suhteen. Isät arvioivat huolenaiheita Likert – asteikolla 1-4 (1 = ”ei lainkaan”, 2 = ”melko vähän”, 3 = ”melko paljon”, 4 = ”erittäin paljon”). Lomakkeen osiot käsittelivät mm. perheen taloudellista tilannetta, työelämää, asumista, arjen kotirutiineja, puolisoon ja lapsiin liittyviä tekijöitä sekä väsymystä tai masennusta, joiden aiempien tutkimusten mukaan on todettu olevan yhteydessä kouluikäisten lasten vanhempien kokemaan stressiin ja huoliin (Crnic & Acevedo, 1995).

Demografisista taustatekijöistä mukaan tarkasteluun otettiin isien ikä tutkimushetkellä sekä koulutus, joka on luokiteltu seitsemään luokkaan.

Kaikki tilastolliset analyysit on suoritettu SPSS for Windows 10.1. –ohjelmalla, ja korrelaatiotarkastelut on tehty Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa käyttäen.

3. TULOKSET

3.1. Isien vanhemmuuskäytännöt

Vanhemmuuskäytäntöjä tutkittiin eksploratiivisen faktorianalyysin pääakselifaktoroinnin (PAF) avulla. Rotaatiomenetelmäksi valittiin direct oblimin, jolloin faktoreiden sallittiin korreloida keskenään. Tulkinallisesti selkein oli pakotettu neljän faktorin ratkaisu. Lopullisesta faktoriratkaisusta poistettiin kyselylomakkeen osiot 3, 11 ja 15 koska ne eivät latautuneet selkeästi yhdellekään faktorille. Muodostetut neljä vanhemmuuskäytäntöfaktoria nimettiin sisällöllisen tulkinnan perusteella *autoritatiivisuudeksi*, *autoritaarisuudeksi*, *ohjaavuudeksi* sekä *vanhemmuuden stressiksi* Baumrindia (1989) ja Meriläistä (1998) mukaillen. Autoritatiivisuutta kuvailee lapsikeskeisyys, lapsen kunnioittaminen, sekä rento ilmapiiri, jopa lapsen hemmottelu (esim. ”Minulla ja lapsellani on hyvä suhde”). Autoritaarisuutta vanhemmuutta puolestaan luonnehtii sääntöjen arvostaminen ja lapsen psyykinen, syyllistävä kontrollointi (esim. ”Uskon, että toruminen ja arvostelu on lapselle hyväksi”). Ohjaava vanhemmuuskäytäntö ilmenee siten, että isät ovat tietoisia lastensa tekemisistä, kiinnostuneita lapsistaan sekä valmentavat lapsiaan kohtaamaan ympäröivän maailman (esim. ”Tiedän, mikä on lapseni päiväohjelma”). Vanhemmuuskäytännöistä erotettiin erikseen faktori, joka kuvaa vanhemman stressiä ja masentuneisuutta (esim. ”Kun ajattelen sitä, millainen vanhempi minä olen, tunnen usein syyllisyyttä tai riittämättömyyttä”). Faktoriratkaisu, osiokohtaiset faktorilataukset sekä kommunaliteetit (h^2) on esitetty taulukossa 3.

Faktoreiden pohjalta muodostettiin summamuuttujat laskemalla kullekin faktorille ensisijaisesti latautuneiden osioiden keskiarvo. Näiden summamuuttujien sisäisen reliabiliteetin tarkastelu Cronbachin alpha -kertoimen avulla osoitti autoritatiivisuuden .85 (ka = 3,14; kh = .472), autoritaarisuuden .68 (ka = 2,82; kh = .439), ohjaavuuden .73 (ka = 2,97; kh = .508) ja vanhemmuuden stressin .77 (ka = 1,58; kh = .537) suhteen kohtalaista luotettavuutta.

TAULUKKO 3. Vanhemmuuskäytännöt –kyselylomakkeen osiokohtaiset faktorilataukset ja kommunaliteetit (n = 65).

Osio	F1	F2	F3	F4	h2
1. Kerron usein lapselleni, kuinka paljon arvostan sitä, että hän yrittää tehdä jotakin tai saa jotakin aikaan.	.747				.659
19. Osoitan lapselleni usein, että rakastan häntä.	.735				.652
10. Lasken usein leikkiä lapseni kanssa.	.613				.375
24. Minulla ja lapselleni on hyvä suhde.	.607				.658
5. Kunnioitan lapseni mielipidettä.	.572				.420
22. Olen lapsen seurassa mukaton ja rento.	.449				.433
2. Rohkaisen lastani olemaan itsenäinen.	.437				.386
13. Kun lapseni käyttäytyy huonosti, selvitämme asiat puhumalla.	.368				.415
23. On tärkeää, että lapset tottelevat vanhempiaan		.687			.494
8. Lapseni pitäisi oppia, että meidän perheessämme tavat ja säännöt ovat tärkeitä.		.597			.465
6. Uskon, että toruminen ja arvostelu on lapselle hyväksi		.573			.341
7. Annan lapseni nähdä, että olen vihainen.		.499			.431
16. Ohjailen lastani varoittamalla häntä pahoista asioista, joita hänelle voi tapahtua.		.458			.377
17. Otan selvää, missä ja kenen kanssa lapseni milloinkin on.			.785		.598
26. Lapsella ei pitäisi olla salaisuuksia vanhemmiltaan.			.627		.391
12. Tiedän mikä on lapseni päiväohjelma.			.572		.407
21. Tiedän, mistä lapseni on kiinnostunut ja mitä hän harrastaa.			.568		.427
9. Opetan lapselleni, että paha saa aina palkkansa.			.501		.316
25. Otan tavallisesti huomioon lapseni mieltymykset tehdessäni suunnitelmia perheelle.			.393		.316
18. Lasten kasvattaminen tuntuu minusta usein ylivoimaiselta tehtävältä.				.766	.656
4. Minulla on lasteni kasvattamisessa paljon enemmän ongelmia kuin osasin odottaa.				.668	.486
14. Kun ajattelen sitä, millainen vanhempi minä olen, tunnen usein syyllisyyttä tai riittämättömyyttä.				.641	.449
20. Kykyni huolehtia lapsistani on vähäisempi kuin olin ajatellut.				.605	.464

Huom. Faktori 1 = autoritatiivisuus; faktori 2 = autoritaarisuus; faktori 3 = ohjaaminen; faktori 4 = vanhemmuuden stressi.

Faktoreiden väliset korrelaatiotarkastelut on esitetty taulukossa 4. Havaittiin, että mitä enemmän isä koki vanhemmuuden stressiä, sitä vähemmän autoritatiivinen hän oli ($r = -.463$, $p < 0,01$). Ohjaava vanhemmuuskäytäntö oli puolestaan positiivisesti yhteydessä isän autoritatiivisuuteen ($r = .406$, $p < 0,01$). Autoritaarinen vanhemmuuskäytäntö ei korreloinut muiden vanhemmuuskäytäntöjen kanssa.

TAULUKKO 4. Vanhemmuuskäytäntöfaktoreiden väliset korrelaatiot.

Faktori	1	2	3	4
1. Autoritatiivisuus				
2. Autoritaarisuus	.037			
3. Ohjaavuus	.406**	.210		
4. Vanhemmuuden stressi	-.463**	.166	-.135	

**p<0.01

3.2. Yleinen mieliala

Mielialaa mitanneista osioista 1-6 muodostettiin keskiarvoon perustuva summamuuttuja *mieliala*, jonka reliabiliteettikerroin oli .79 (ka = 3,05; kh = .463).

TAULUKKO 5. Mielialan dimensiokohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat (n = 64).

Dimensio	ka	kh
Lamaantunut – vireä	3,32	.556
Ahdistunut – levollinen	3,32	.684
Ärtynyt – tyyni	2,86	.732
Saamaton – tarmokas	2,92	.543
Uupunut – hyvissä voimissa	3,06	.710
Huolestunut – huoleton	2,98	.701
Kiireinen – kiireetön	2,61	.902

Summamuuttujasta jätettiin pois kyselylomakkeen dimensio *kiireinen – kiireetön*, koska se heikensi hieman summamuuttujan reliabiliteettia ($\alpha_{1-7} = .732$), eikä korreloinut muiden summamuuttujaan sisältyvien osioiden kanssa. Tämän aineiston isien mieliala näyttää sijoittuvan summamuuttujan positiiviseen suuntaan eli isät olivat pääosin rentoutuneita ja energisiä (taulukko 5.).

3.3. Isien työtyytyväisyys

Taulukossa 6. on esitetty isien työtyytyväisyyden osiokohtaiset keskiarvot, joiden perusteella isät näyttäisivät olevan enemmän tyytyväisiä kuin tyytymättömiä työhönsä. Tyytyväisimpiä isät olivat työsuhteen jatkuvuuteen ($ka = 4,27$; $kh = .962$) ja tyytymättömiä työtähtiin ($ka = 3,25$; $kh = .985$).

TAULUKKO 6. Työtyytyväisyyden osiokohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat ($n = 60$).

Osio	ka	kh
1. Työsuhteen jatkuvuus	4,27	.962
2. Etenemismahdollisuudet	3,37	.974
3. Palkka	3,33	.914
4. Työn mielenkiintoisuus	3,97	.843
5. Työn vastuullisuus	4,17	.717
6. Työtahti	3,25	.985
7. Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen	3,68	.873
8. Vaikutusmahdollisuudet omaan työhön	3,97	.956
9. Tilanne ylipäätään	3,97	.780

Isien työtyytyväisyydestä muodostettiin niinkään eksploratiivisen faktorianalyysin pääakselifaktorointia (PAF) käyttäen pakotettu kahden faktorin ratkaisu. Rotaatiomenetelmäksi valittiin direct oblimin, jolloin faktoreiden sallittiin korreloida keskenään. Muodostetut kaksi työtyytyväisyysfaktoria nimettiin *sisäisen työtyytyväisyyden faktoriksi* ja *ulkoisen työtyytyväisyyden faktoriksi*. Sisäinen työtyytyväisyys kuvaa sitä, missä määrin työ koetaan mielekkääksi ja motivoivaksi (esim. ”Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen”) ja ulkoinen työtyytyväisyys sitä, kuinka tyytyväinen vastaaja on työn ulkoisiin piirteisiin (esim. ”Työtahti”). Faktoriratkaisu, osiokohtaiset faktorilataukset sekä kommunaliteetit on esitetty taulukossa 7. Vaikka osion 3 (”Palkka”) kommunaliteetti jäi alhaiseksi (<.03), se otettiin mukaan faktorimalliin sisällöllisen mielekkyyden vuoksi. Faktoreiden välinen korrelaatio oli .283 ($p < 0,05$). Faktoreittain muodostettujen keskiarvoon perustuvien summamuuttujien reliabiliteettikertoimet olivat seuraavat: sisäinen työtyytyväisyys .88 (ka = 3,85; kh = .678) ja ulkoinen työtyytyväisyys .58 (ka = 3,62; kh = .702).

TAULUKKO 7. Työtyytyväisyysfaktoreiden osiokohtaiset lataukset ja kommunaliteetit.

Osio	Faktori 1	Faktori 2	h ²
4. Työn mielenkiintoisuus	.906		.766
7. Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen	.797		.586
5. Työn vastuullisuus	.788		.658
8. Vaikutusmahdollisuudet omaan työhön	.724		.601
2. Etenemismahdollisuudet	.604		.385
9. Kuinka tyytyväinen olet yleisesti ottaen työhösi	.602		.570
6. Työtahti		.703	.472
1. Työsuhteen jatkuvuus		.624	.380
3. Palkka		.389	.229

Huom. Faktori 1 = sisäinen työtyytyväisyys; Faktori 2 = ulkoinen työtyytyväisyys

3.4. Perhettä koskevat huolenaiheet

Korrelaatiotarkasteluja varten isien perheeseen liittyviä huolenaiheita analysoitiin muodostamalla osioista 1-24 yksi summamuuttuja *huolet* ($ka = 1,63$; $kh = .296$), jonka reliabiliteettikerroin oli $.83$. Osio 25 ("Jokin muu, mikä?") jätettiin pois summamuuttujasta, koska se heikensi reliabiliteettikerrointa ($\alpha_{1-25} = .71$). Taulukossa 8. on esitetty huolenaihe-osioiden keskiarvot ja keskihajonnat.

Huolenaiheita kartoitettiin myös eksploratiivisen faktorianalyysin pääakselifaktoroinnilla (PAF). Osioille tehtiin useita faktorianalyysejä, joista lopulliseen kuuden faktorin ratkaisuun valittiin ne osiot, joiden kommunaliteetti oli suurempi, kuin $.03$, jotka suoritetuissa faktorianalyyseissä latautuivat samoille faktoreille ja jotka latautuivat selkeästi yhdelle faktorille. Näin ollen lopullisesta faktorimallista jäivät pois osiot 4 ("Ammatillinen jälkeen jääminen"); 14 ("Oma väsymys tai masennus"); 15 ("Oma alkoholin käyttö"); 17 ("Puolison alkoholin käyttö") sekä 21 ("Lapsen/lasten sairastelu").

Faktorit nimettiin sisällöllisin perustein seuraavasti: *puoliso ja perhe*, johon liittyvät lapsia, puolisoa ja lastenkasvatusta koskevat huolet (esim. "Välit puolisoon"); *arjen työnjako*, esimerkiksi kotirutiinien ja harrastusten organisoiminen; *työ ja taloudellinen tilanne* (esim. "Työn ja perheen yhteensovittaminen"); *elinympäristö*, jota luonnehtii asumisen tyydyttävyyys; *oma ajankäyttö* (esim. "Vaikeus saada omaa aikaa") sekä *varmuus työpaikan säilymisestä*, mikä viittaa siihen, että työttömyys ja ptkätyöt eivät ole uhka tämän aineiston isille. Taulukossa 9. on esitetty perhettä koskevien huolenaihefaktoreiden osiokohtaiset lataukset ja kommunaliteetit.

Tämän aineiston isillä ei näyttäisi olevan merkittäviä perhettä koskevia huolenaiheita, koska osiokohtaiset keskiarvot sijoittuvat arviointiasteikon kohtiin "ei lainkaan" tai "melko vähän". Suhteellisesti eniten isiä kuitenkin huolestuttivat perheen taloudellinen tilanne, työn henkinen kuormittavuus, työn ja perheen yhteensovittaminen, oma väsymys tai masennus sekä vaikeus saada omaa aikaa.

TAULUKKO 8. Isien huolenaiheiden osiokohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat.

Huolenaihe	ka	kh
1. Perheen taloudellinen tilanne	2,31	.871
2. Yli- tai sivutyön tekeminen talouden ylläpitämiseksi	1,63	.675
3. Työttömyys tai työttömyyden uhka	1,62	.804
4. Ammatillinen jälkeen jääminen	1,52	.589
5. Työsuhteen määräaikaisuus, ”pätkätyöt”	1,28	.600
6. Työn henkinen kuormittavuus	2,12	.696
7. Työn ja perheen yhteensovittaminen	2,11	.779
8. Asuinympäristö	1,29	.458
9. Epävakaa tai epätyytyttävä asumistilanne	1,26	.509
10. Arjen kotirutiinien hoitaminen	1,78	.545
11. Kotitöiden jakaminen	1,70	.634
12. Välit puolisoon	1,69	.774
13. Näkemyserot puolison kanssa kasvatusasioista	1,63	.651
14. Oma väsymys tai masennus	1,92	.692
15. Oma alkoholin käyttö	1,31	.557
16. Puolison väsymys tai masennus	1,82	.659
17. Puolison alkoholin käyttö	1,14	.348
18. Puolison harrastukset	1,34	.594
19. Vaikeus saada omaa aikaa	1,80	.617
20. Vähäiset harrastusmahdollisuudet	1,58	.617
21. Lapsen/lasten sairastelu	1,43	.585
22. Lapsen/lasten käyttäytymisen pulmat	1,60	.680
23. Lapsen/lasten oppimisen pulmat	1,60	.787
24. Lapsen/lasten harrastusten järjestely arjessa	1,74	.567
25. Jokin muu	2,00	1,095

TAULUKKO 9. Perhettä koskevien huolenaihefaktoreiden osiokohtaiset lataukset ja kommunaliteetit.

Osio	F1	F2	F3	F4	F5	F6	h2
16. Puolison väsymys tai masennus	.827						.624
13. Näkemyserot puolison kanssa kasvatusasioista	.724						.833
23. Lapsen/lasten oppimisen pulmat	.653						.549
12. Välit puolisoon	.581						.542
22. Lapsen/lasten käyttäytymisen pulmat	.535						.455
11. Kotitöiden jakaminen		.909					.821
10. Arjen kotituttuun hoitaminen		.717					.697
18. Puolison harrastukset		.551					.351
24. Lapsen/lasten harrastusten järjestely arjessa		.496					.467
2. Yli- tai sivutyön tekeminen talouden ylläpitämiseksi			.750				.609
7. Työn ja perheen yhteensovittaminen			.711				.478
6. Työn henkinen kuormitus vuosi			.437				.307
1. Perheen taloudellinen tilanne			.344				.521
8. Asuinympäristö				.728			.576
9. Epävakaa tai epätyytyvävä asumistilanne				.680			.567
19. Vaikeus saada omaa aikaa					.858		.768
20. Vähäiset harrastusmahdollisuudet					.624		.467
3. Työttömyys tai työttömyyden uhka							.841
5. Työsuhteen määräaikaisuus, "patkutyöt"						-.961	.518
						-.597	

Huom. Faktori 1 = puoliso ja perhe; faktori 2 = arjen työnjako; faktori 3 = työ ja taloudellinen tilanne; faktori 4 = elinympäristö; faktori 5 = oma ajankäyttö; faktori 6 = varmuus työpaikan säilymisestä.

3.5. Vanhemmuuskäytäntöjen yhteydet mielialaan, työtyytyväisyyteen ja huolenaiheisiin

Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, onko työtyytyväisyydellä, mielialalla ja huolenaiheilla yhteyttä isien vanhemmuuskäytäntöihin. Tämä tarkastelu tehtiin korrelaatiokertoimien avulla (taulukko 10.). Havaittiin, että mitä suurempi isän sisäsyntyinen työtyytyväisyys oli, sitä **autoritatiivisempi** ($r = .491$; $p < 0,01$) ja **ohjaavampi** ($r = .283$; $p < 0,05$) hän oli vanhempana. Vanhemmuuden stressi oli puolestaan negatiivisesti yhteydessä isien autoritatiivisuuteen ($r = -.463$; $p < 0,01$) siten, että mitä enemmän isät kokevat stressiä, sitä vähemmän autoritatiivisia he ovat. **Vanhemmuuden stressiin** olivat yhteydessä isien mieliala ($r = -.468$; $p < 0,01$) ja huolet ($r = .289$; $p < 0,05$) siten, että mitä matalampi mieliala ja mitä enemmän huolia isillä on, sitä enemmän he kokevat vanhemmuuden stressiä. **Autoritaarisen vanhemmuuden** suhteen ei havaittu merkitseviä korrelaatioita.

Myös mielialalla ja työtyytyväisyydellä havaittiin olevan korrelatiivista yhteyttä ($r = .325$; $p < 0,05$) siten, että mitä korkeampi isien mieliala oli, sitä suurempi oli sisäisen työtyytyväisyyden tunne. Ulkoisen ja sisäisen työtyytyväisyyden välillä oli myös yhteyttä ($r = .238$; $p < 0,05$). Isien huolenaiheet olivat negatiivisesti yhteydessä ulkoiseen työtyytyväisyyteen, eli mitä enemmän isillä oli huolia, sitä vähemmän he olivat työtyytyväisiä työn ulkoisiin puitteisiin ($r = -.465$; $p < 0,01$). Huolenaiheilla oli negatiivinen yhteys myös isien mielialaan ($r = -.456$; $p < 0,01$) siten, että mitä enemmän isillä oli huolia, sitä matalampi heidän mielialansa oli.

Demografisilla taustamuuttujilla eli isien iällä tai koulutuksella ei tässä aineistossa havaittu olevan yhteyttä vanhemmuuskäytännöistä, työtyytyväisyydestä, mielialasta eikä huolenaiheista muodostettuihin summamuuttujiin. Kuitenkin koulutus ja ikä olivat yhteydessä joihinkin summamuuttujien osioihin. Yksittäisistä vanhemmuuskäytäntöjä mitanneista osioista kaksi korreloi positiivisesti isän koulutuksen kanssa: osio 2 ("Rohkaisen lastani olemaan itsenäinen"), $r = .301$, $p < 0,05$ ja osio 12 ("Tiedän, mikä on lapseni päiväohjelma"), $r = .266$, $p < 0,05$. Toisin sanoen isien korkeampi koulutus oli yhteydessä isän lapsikeskeisyyteen. Koulutus oli negatiivisesti yhteydessä yleistä mielialaa mitanneeseen osioon *kiireinen – kiireetön* ($r = -.344$, $p < 0,01$), eli mitä korkeampi koulutus isällä oli, sitä kiireisempi hän oli. Työtyytyväisyyden osalta isien

koulutus oli yhteydessä työn mielenkiintoisuuteen ($r = .276$, $p < 0,05$) ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksiin ($r = .316$, $p < 0,01$) siten, että mitä korkeammin koulutettuja isät olivat, sitä tyytyväisempiä he olivat näihin kahteen työn osa-alueeseen. Lisäksi huolenaiheista oli isien koulutukseen yhteydessä osio 19 ("Vaikeus saada omaa aikaa", $r = .261$ ($p < 0,05$)) ja isien ikään yhteydessä osio 24 ("Lapsen/lasten harrastusten järjestely arjessa"), $r = .298$ ($p < 0,05$). Korkeammin koulutetut isät kokivat, ettei heillä ole riittävästi omaa aikaa, ja vastaavasti iältään vanhemmat isät kokivat lasten harrastusten järjestelyn ongelmalliseksi. Muut osiokohtaiset korrelaatiotarkastelut eivät osoittautuneet merkitseviksi.

TAULUKKO 10. Vanhemmuuskäytäntöjen, työtyytyväisyyden, mielialan, huolenaiheiden, koulutuksen ja iän väliset Pearsonin korrelaatiot.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Autoritaativisuus										
2. Autoritaarisuus	.037									
3. Ohjaavuus	.406**	.210								
4. Vanhemmuuden stressi	-.463**	.166	-.135							
5. Sisäinen työtyytyväisyys	.491**	.032	.283*	-.168						
6. Ulkoinen työtyytyväisyys	.092	-.036	.203	-.117	.283*					
7. Mieliala	.202	-.165	.024	-.468**	.325*	.194				
8. Huolet	-.202	.080	-.107	.289*	-.177	-.465**	-.456**			
9. Koulutus	.193	.034	.215	-.198	.227	-.033	-.031	-.095		
10. Ikä	-.116	-.218	-.138	-.035	.044	.097	.003	.084	-.125	

*p<0,05; **p<0,01

4. POHDINTA

Tämän tutkimuksen ensisijainen tutkimuskysymys oli millaisia 2000-luvun alun suomalaiset isät ovat vanhempina. Lisäksi mielenkiinnon kohteena olivat isien psyykinen hyvinvointi sekä vanhemmuuden ja hyvinvoinnin mahdolliset yhteydet. Demografisista taustatekijöistä kiinnostuksen kohteena olivat isien ikä sekä koulutus. Vanhemmuuskäytäntöjä, yleistä mielialaa, työtyytyväisyyttä sekä perhettä koskevia huolenaiheita kartoitettiin isille lähetetyillä itseraportointilomakkeilla. Tutkimusotoksessa mukana olleet isät ($n = 65$) olivat keskimäärin noin 40-vuotiaita, eli jättämässä varhaisaikuisuuden ja astumassa keski-ikään (Levinson, 1986).

Faktorianalyysin perusteella isien vanhemmuus jakautui kolmeen erilaiseen, aiemmassakin tutkimuskirjallisuudessa (Baumrind, 1989) esitettyyn vanhemmuuskäytäntöön, autoritatiiviseen, autoritaariseen sekä ohjaavaan. Kolmesta vanhemmuuskäytännöstä erotettiin erikseen vanhemmuuden stressi (Gerris, 1993). Autoritatiivisuuteen kuuluu lapsikeskeisyys (Pulkkinen, 1994), lapsen arvostaminen, lapsen autonomisuuden kunnioittaminen, rakkaudenosoitukset sekä mutkaton yhdessäolo ja rento ilmapiiri. Autoritaarisuutta puolestaan luonnehtii vaatimus tottelevaisuudesta ja tapojen ja sääntöjen kunnioittamisesta sekä lapsen toruminen ja psykologinen kontrollointi, syyllistäminen. Autoritaariset isät ovat autoritatiivisten isien tapaan vaativia ja kontrolloivia mutta eroavat heistä siten, että vaativuus ilmenee aikuiskeskeisempänä toimintana.

Ohjaavuus ilmenee isien pyrkimyksenä olla selvillä lapsen tekemisistä, kiinnostuksena lapsen elämää kohtaan sekä haluna ohjata lasta pärjäämään elämässä. Ohjaavuutta saattaisi luonnehtia myös eräänlainen epävarmuus ja huoli lapsen turvallisuudesta. Ohjaavat isät muistuttavat autoritatiivisia isiä lapsikeskeisyyden, vastavuoroisuuden ja kontrolloivuuden suhteen. Voisi sanoa, että ohjaavuus ja autoritatiivisuus ilmentävät molemmat lapsikeskeistä vanhemmuutta, mutta erottelevat sen kahteen keskenään erilaiseen vanhemmuuskäytäntöön, joista autoritatiivisuutta luonnehtii isän pyrkimys ennemminkin kaverisuhteeseen lapsensa kanssa ja ohjaavuutta puolestaan ”rajat ja rakkaus”.

Isille jaetun itseraportointilomakkeen vanhemmuuskäytäntö –osio ei sisältänyt sallivaa eikä laiminlyövää (Maccoby & Martin, 1983) vanhemmuutta, joten on mahdollista, että niiden puuttuminen on vaikuttanut tuloksena saatujen autoritatiivisuuden ja ohjaavuuden sisältöihin. On myös mahdollista, että ohjaava vanhemmuus ilmentää viime aikoina julkisuudessa käytyä keskustelua vanhemmuudesta, jossa on kehoitettu vanhempia asettamaan lapsilleen rajat, mutta osoittamaan myös rakkautta ja välittämistä. Ohjaavuus on yhdistelmä autoritaarisuutta ja autoritatiivisuutta, jotka tähän tutkimukseen osallistuneet isät ovat saattaneet kokea toisenlaisiksi, kuin miten ne on aikanaan mielletty kyselylomaketta laadittaessa. Autoritaarisuuden ja autoritatiivisuuden osalta tulokset ovat kuitenkin samansuuntaisia, kuin aiemmin äitien kohdalla saadut tutkimustulokset, joiden mukaan äideillä autoritaarinen ja rajoittava lastenkasvatusasenne oli yhteydessä suoriin käskyihin, moitteisiin, kieltoihin sekä lapsen pyyntöjen epäämiseen, ja autoritatiivinen ja demokraattinen kasvatustyyli on puolestaan ilmentynyt mm. ehdotusten ja positiivisten kannustimien käyttönä, tilan antamisena lapsen itsenäiseen toimintaan ja suorien käskyjen ja fyysisen pakottamisen puuttumisena (Kochanska ym., 1989; Kochanska, 1990). Tämän tutkimuksen faktoriratkaisu eroaa Nurmelan (2000) neljän faktorin ratkaisusta siinä, että tässä tutkimuksessa ei tullut esille Nurmelan havaitsemaa syyllistävä vanhemmuuskäytäntöä.

Vanhemmuuden stressi erotettiin erikseen vanhemmuuskäytännöistä. Se kuvaa riittämättömyyden, syyllisyyden ja kyvyttömyyden tunteita, joita isät kokevat vanhemman roolissaan. Vanhemmuuskäytäntömuuttajien keskinäiset korrelaatiot osoittivat, että vanhemmuuden stressi oli negatiivisesti yhteydessä autoritatiivisuuteen, toisin sanoen enemmän stressiä kokevat isät olivat vähemmän lapsikeskeisiä vanhempia. Ohjaavuus oli positiivisesti yhteydessä sekä isien autoritaarisuuteen että autoritatiivisuuteen, mikä tukee tulkintaa, että ohjaava vanhemmuus olisi yhdistelmä aikuis- ja lapsikeskeisyyttä.

Isien yleinen mieliala ja työtyytyväisyys olivat tämän tutkimuksen perusteella varsin korkeat. Isät olivat pääosin rentoutuneita ja energisiä ja tyytyväisiä sekä työn ulkoisiin tekijöihin että työn mielekkyyteen. Koulutus oli positiivisesti yhteydessä työn mielenkiintoisuuteen ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksiin. Varsinkin korkea tyytyväisyys työn eri piirteisiin oli jossain määrin yllättävä tulos, koska viime vuosikymmenen aikana työelämän haastavuus on jatkuvasti noussut (Mauno, 1999).

Mielenkiintoinen löydös oli huolenaiheiden faktorianalyysin tulos, jonka mukaan isät ovat enemmän varmoja työpaikan säilymisestä kuin kokevat työttömyyden tai pätkätöiden uhkaa. On mahdollista, että tähän tutkimukseen ovat valikoituneet sellaiset isät, jotka ovat pystyneet jo vakiinnuttamaan paikkansa työelämässä, tai joiden elämässä työ ei ole tärkein tekijä yleisen hyvinvoinnin kannalta (esim. Cohen, 1993). Lisäksi Kaila-Behm (1997) on esittänyt, että isät voivat olla tottumattomia pohtimaan omaa mielialaansa, tai heille on saattanut olla vaikeaa eritellä mielialoja. Mieliala oli tulosten mukaan negatiivisesti yhteydessä vanhemmuuden stressiin, eli mitä enemmän isillä oli stressiä, sitä matalampi heidän mielialansa oli, mikä on johdonmukainen havainto aiemman kirjallisuuden kanssa (mm. Bolger ym., 1989; Crnic & Booth, 1991; Nurmela, 2000). Yleisesti ottaen tutkimuskirjallisuutta isien ei-kliinisestä mielialasta on suhteellisen vähän saatavilla.

Tämän tutkimuksen mukaan isillä ei näyttäisi olevan merkittäviä perhettä koskevia huolenaiheita. Tulos on yhdenmukainen Peltolan ja Rostin (1998) havainnon kanssa. On mahdollista, että isät ovat raportoineet varovaisesti huolenaiheistaan. Tämän aineiston isät saattavat myös olla vähemmän murehtivia. Suhteessa eniten isiä kuitenkin huolestutti perheen taloudellinen tilanne, mikä on samansuuntainen havainto aiemman kirjallisuuden kanssa isien vastuusta perheen elättäjänä (esim. Arrighi & Maume, 2000; Mauno, 1999; Kaila-Behm 1997). Lisäksi suurimpina huolenaiheina olivat työn henkinen kuormittavuus, työn ja perheen yhteensovittaminen, välit puolisoon, näkemuserot kasvatusasioista puolison kanssa sekä oma väsymys tai masennus. Tämä tulos on yhdenmukainen esim. Levinsonin (1986) näkemyksen kanssa aikuisiän monien haasteiden päällekkäisyydestä. Huolilla oli merkitsevä negatiivinen yhteys mielialaan, eli suuri huolestuneisuus ja laskenut mieliala ovat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi kohonnut huolestuneisuus oli yhteydessä matalampaan ulkoiseen työtyytyväisyyteen. Kenties alhainen tyytyväisyys työn palkkaukseen on yhteydessä huoliin perheen taloudellisesta pärjäämisestä.

Tämän tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että isien psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden välillä on yhteyttä, sekä isien sisäisen työtyytyväisyyden osalta, joka oli positiivisesti yhteydessä autoritatiivisuuteen ja ohjaavuuteen että mielialan ja huolenaiheiden osalta, jotka korreloivat vanhemmuuden stressin kanssa. Toisin sanoen hyvinvointi oli yhteydessä isien lapsikeskeisyyteen, ja heikentynyt hyvinvointi oli yhteydessä koettuun vanhemmuuden stressiin, joka puolestaan korreloi negatiivisesti

autoritatiivisuuden kanssa. Abidin (1992) on esittänyt, että jo varsin vähäinenkin koettu stressi saattaa vaikuttaa vanhemmuuteen heikentävästi. Myös mielialaa tutkittaessa on havaittu, että vanhemman negatiivinen mieliala saattaa vähentää positiivista suhtautumista lapseen sekä vähentää vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä (Jouriles & O’Leary, 1990) ja että isillä huolten lisääntyminen saattaa heikentää lasten häiriökäyttäytymisen sietämistä (Small, 1988) sekä negatiivisempaa kasvatustotetta (DeLuccie & Davis, 1991; Fagan 2000). Tämän tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia näiden havaintojen kanssa. Autoritaarisuuden ja psyykkisen hyvinvoinnin välillä ei havaittu merkitseviä korrelaatioita (ks. myös Meriläinen, 1998), eikä isien iällä tai koulutuksella ollut merkitsevää yhteyttä vanhemmuuskäytäntöihin, mikä poikkeaa aikaisemmista tutkimustuloksista varsinkin koulutuksen osalta (mm. Aunola ym., 1999; Chen, ym., 1997). Tässä tutkimuksessa tutkittavat olivat iän ja koulutuksen suhteen kuitenkin melko homogeeninen joukko, mikä on yksi mahdollinen selitys sille, että korrelaatioita ei havaittu. Sen vuoksi tämän tutkimuksen tulokset ovat korkeintaan suuntaa-antavia iän ja koulutuksen suhteen.

Tutkimuksella on myös rajoituksensa. Tuloksia arvioitaessa on huomioitava, että esitetyt yhteydet ovat korrelatiivisia, eikä niiden perusteella voida päätellä mahdollisia syy-seuraussuhteita esimerkiksi isien psyykkisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuskäytäntöjen välillä. Poikkileikkaustutkimus ei puolestaan anna kuvaa ilmiöiden pysyvyydestä. Lisäksi tutkimusaineisto on suhteellisen pieni, joten voi olla, että suuremmalla aineistolla olisi löydetty enemmän merkitseviä yhteyksiä (esim. Metsämuuronen, 2001). Tutkimukseen osallistuneet isät ovat olleet mukana Lapsen kielen kehitys –projektissa jo usean vuoden ajan ja saattaa olla, että he edustavat keskimääräistä valveutuneempaa väestöä lapsia ja perhe-elämää koskevissa asioissa. Lisäksi on huomioitava mahdollisten kulttuuritekijöiden vaikutus tulosten yleistettävyyteen. Esimerkiksi autoritaarisuusskaalan luotettavuus jäi muita vanhemmuuskäytäntöjä hieman alhaisemmaksi, eikä autoritaarisuuden suhteen ilmennyt merkitseviä yhteyksiä isien hyvinvoinnin suhteen, joten on mahdollista, että autoritaarisuus ei suomalaisten vanhempien keskuudessa ilmene samoin, kuin Yhdysvalloissa. Saattaa myös olla, että Levinsonin (1986) näkemys miehen aikuiselämän vaiheista ja haasteista ei esimerkiksi iän suhteen ole täysin yleistettävissä suomalaisiin isiin, jotka nykyään perustavat perheen keskimäärin hieman vanhempina, kuin aikaisemmin.

Tutkimusmenetelmänä käytetty itseraportointi voidaan nähdä heikkoutena tulosten luotettavuutta arvioitaessa. Mielialaa tutkineet Parkinson ym. (1996) huomauttavat, että eri ihmiset tulkitsevat mieliala-adjektiiveja eri tavoin, mikä on saattanut vaikuttaa mm. siihen, että isien mieliala oli tämän tutkimuksen perusteella yllättävän korkea. Lisäksi tulosten tulkinnassa käytetyt keskiarvot eivät tuo esille yksilöiden välisiä eroja, eikä karkea vanhemmuuden jaottelu tuo esiin koko lastenkasvatuksen moninaista kirjoa, johon vaikuttaa esimerkiksi jo vanhempien kasvatustyössään kohtaama tilanteiden vaihtelevuus.

Isätutkimuksessa huomion arvoinen on myös Costiganin ja Coxin (2001) tutkimustulos, jonka mukaan tutkimuksiin osallistuvat isät eivät aina edusta keskivertoväestöä, vaan tutkimuksiin suostuvat isät ovat yleensä paremmin koulutettuja, heidän puolisoillaan on yleensä vähemmän traditionaalisia uskomuksia lastenkasvatuksesta ja heidän elinympäristönsä on suotuisa lapsiperheille. Tulosten yleistettävyyteen tulee siten suhtautua varovaisuudella.

Vaikka tämän aineiston isät olivatkin psyykkisesti keskimäärin hyvinvoivia, olisi kuitenkin tärkeää lisätä myös miesten ja isien tietoisuutta vanhemman hyvinvoinnin merkityksestä lapsikeskeisen vanhemmuuden suhteen. Mahdollinen interventio voisi olla isien nostaminen nykyistä tärkeämpään asemaan äitiysneuvoloiden asiakkaina ja sitä kautta antaa isillekin tietoa siitä, millä tavoin he omalta osaltaan voivat tarjota lapsilleen turvallisen ja vakaan kasvuympäristön. Tulevaisuudessa olisi myös mielenkiintoista selvittää, nouseeko tässä tutkimuksessa havaittu ohjaava ja huolehtiva vanhemmuuskäytäntö esiin muissa tutkimuksissa tai äitien kohdalla, onko isien ja äitien kohdalla havaittavissa eroja mielialassa, työtyytyväisyydessä tai huolenaiheissa ja näiden yhteyksissä vanhemmuuskäytäntöihin, sekä vastaavatko vanhempien raportoimat vanhemmuuskäytännöt heidän todellista toimintaansa lasten kanssa. Myös ei-kliinisen mielialan ja vanhemmuuden välisistä yhteyksistä olisi tarpeen saada lisätietoa varsinkin isien osalta.

LÄHTEET

- Abidin, R., A. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21(4), 407-412.
- Aldous, J., Mulligan, G., M., & Bjarnason, T. (1998). Fathering over time: what makes the difference? *Journal of Marriage and the Family*, 60, 809-820.
- Arendell, T. (1997). A Social constructionist approach to parenting. Teoksessa Arendell, T. (toim.), *Contemporary parenting. Challenges and issues* (s. 1-44.) Thousand Oaks: Sage.
- Argyle, M. & Martin, M. (1991). The psychological causes of happiness. Teoksessa Strack, F., Argyle, M., & Schwarz, N. (toim.) *Subjective well-being. An interdisciplinary perspective* (s. 77-100). Oxford: Pergamon Press.
- Arrighi, B., A. & Maume, D., J., Jr. (2000). Workplace subordination and men's avoidance of housework. *Journal of Family Issues*, 21(4), 464-487.
- Aunola, K., Nurmi., J.-E., Onatsu-Arviolommi, T., & Pulkkinen, L. (1999). The role of parents' self-esteem, mastery-orientation and social background in their parenting styles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 307-317.
- Barling, J. (1990). *Employment, stress and family functioning*. Chichester: Wiley.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. Teoksessa Damon, W. (toim.), *Child development today and tomorrow* (s. 349-378). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: a process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Belsky, J., Crnic, K., & Woodworth, S. (1995). Personality and parenting: exploring the mediating role of transient mood and daily hassles. *Journal of Personality*, 63 (4), 905-929.
- Billar, H., B. & Lopez Kimpton J. (1997). The father and the school-aged child. Teoksessa Lamb, M., E. (toim.), *The role of the father in child development* (s. 143-161) (3. painos). NY: Wiley.
- Bolger, N., DeLongis, A., Kessler, R., C., & Schilling, E., A. (1989). Effects of daily stress on negative mood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (5), 808-818.

- Bronstein, P., Duncan, P., D'Ari, A., Pieniadz, J., Fitzgerald, M., Abrams, C. L., Frankowski, B., Franco, O., Hunt, C., & Oh Cha, S. Y. (1996). Family and parenting behaviors predicting middle school adjustment. *Family Relations*, *45*, 415-426.
- Broom, B. L. (1994). Impact of marital quality and psychological well-being on parental sensitivity. *Nursing Research*, *43* (3), 138-143.
- Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C., S., Bradley, R., H., Hofferth, S., & Lamb, M., E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, *71* (1), 127-136.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H. (1997). Authoritative and authoritarian parenting practices and social and school performance in Chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, *21* (4), 855-873.
- Cohen, T., F. (1993). What do fathers provide? Reconsidering the economic and nurturant dimensions of men as parents. Teoksessa Hood, J., C. (toim.), *Men, work and family* (s. 1-22). Newbury Park, CA: Sage.
- Collins, W., A., Maccoby, E., E., Steinberg, L., Hetherington, E., M., & Bornstein, M., H. (2000). Contemporary research on parenting. The case for nature and nurture. *American Psychologist*, *55* (2), 218-232.
- Costigan, C., L. & Cox, M. J. (2001). Fathers' participation in family research: is there a self-selection bias? *Journal of Family Psychology*, *15* (4), 706-720.
- Crnic, K. & Acevedo, M. (1995). Everyday stresses and parenting. Teoksessa Bornstein, M., H. (toim.), *Handbook of parenting: applied and practical parenting* (s. 277-298) (vol. 4). New Jersey: Erlbaum.
- Crnic, K., A. & Booth, C., L. (1991). Mothers' and fathers' perceptions of daily hassles of parenting across early childhood. *Journal of Marriage and the Family*, *53* (4), 1042-1050.
- Cummings, E. M. & Watson O'Reilly, A. (1997). Fathers in family context: effects of marital quality on child adjustment. Teoksessa Lamb, M. E. (toim.), *The role of the father in child development* (s. 49-65) (3.painos). NY: Wiley.
- Curner-Smith, M., E., Bennett, T., L., & O'Rear, M., R. (1995). Fathers' occupational conditions, values of self-direction and conformity, and perceptions of nurturant and restrictive parenting in relation to young children's depression and aggression. *Family Relations*, *44*, 299-305.
- Darling, N. & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An intergenerative model. *Psychological Bulletin*, *113* (3), 487-496.

- Demo, D., H., & Cox, M., J., (2000). Families with young children: a review of research in the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 876-895.
- De Luccie, M., F. & Davis, A., J. (1991). Do men's adult life concerns affect their fathering orientations? *Journal of Psychology*, 125 (2), 175-188.
- Dollahite, D., C. & Hawkins, A., J. (1998). A conceptual ethic of generative fathering. *The Journal of Men's Studies*, 7 (1), 109-132.
- Downey, G. & Coyne, J., C. (1990). Children of depressed parents: an integrative review. *Psychological Bulletin*, 108 (1), 50-76.
- Eggebeen, D., J. & Knoester, C. (2001). Does fatherhood matter to men? *Journal of Marriage and Family* 63, 381-393.
- Fagan, J. (2000). Head start fathers' daily hassles and involvement with their children. *Journal of Family Issues*, 21 (3), 329-346.
- Forehand, R. & Nousiainen, S. (1993). Maternal and paternal parenting: critical dimensions in adolescent functioning. *Journal of Family Psychology*, 7 (2), 213-221.
- Fox, G., L. & Chancey, D. (1998). Sources of economic stress. Individual and family outcomes. *Journal of Family Issues*, 19 (6), 725-749.
- Furnham, A. (1991). Work and leisure satisfaction. Teoksessa Strack, F., Argyle, M., & Schwarz, N. (toim.), *Subjective well-being. An interdisciplinary perspective*. (s. 235-259). Oxford: Pergamon Press
- Ge, X., Conger, R., Lorenz, F. & Simons, R. (1994). Parents' stressful life events and adolescent depressed mood. *Journal of Health and Social Behavior*, 35, 28-44.
- Gerris, J. R. M., Vermulst, A., van Boxtel, D., Janssens, J., van Zutphen, R., & Felling, A. (1993). *Parenting in Dutch families*. Nijmegen: Insitute of Family Studies, University of Nijmegen. Mainittu teoksessa Aunola, K., Nurmi, J-E., Onatsu-Arvilommi, T., & Pulkkinen, L. (1999). The role of parents' self-esteem, mastery-orientation and social background in their parenting styles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 307-317.
- Gerson, K. (1997). An institutional perspective on generative fathering: creating social supports for parenting equality. Teoksessa Hawkins, A., J. & Dollahite, D., C. (toim.), *Generative fathering: beyond deficit perspectives* (s. 36-51). Thousand Oaks: Sage.

- Grimm-Thomas, K. & Perry-Jenkins, M. (1994). All in a day's work: job experiences, self-esteem, and fathering in working-class families. *Family Relations*, 43, 174-181.
- Happonen, M., Mauno, S., Kinnunen, U., Nätti, J., & Koivunen, T. (1996). *Työn epävarmuuden muutos ja hyvinvointi. Seurantatutkimus 1995-1996 neljässä organisaatiossa*. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita, 98.
- Hawkins, A., J., Christiansen, S., L., Pond Sargent, K., & Hill, E., J. (1995). Rethinking fathers' involvement in child care. A developmental perspective. Teoksessa Marsiglio, W. (toim.), *Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy*. (s. 41-56). Thousand Oaks: Sage.
- Hawkins, A., J. & Eggebeen, D., J. (1991). Are fathers fungible? Patterns of coresident adult men in maritally disrupted families and young children's well-being. *Journal of Marriage and the Family*, 53 (4), 958-972.
- Huttunen, J. (1994). Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Virkki, J. (toim.). *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. (s. 46-66). Juva, WSOY.
- Huttunen, J. (1998). Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa Laurinen, L. (toim.). *Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina*. (s.36-66). Juva: Atena.
- Huttunen, J. (2001). *Isänä olemisen uudet suunnat*. Juva: PS - kustannus.
- Jacob, T. & Johnson, S., L. (1997). Parent-child interaction among depressed fathers and mothers: impact on child functioning. *Journal of Family Psychology*, 11 (4), 391-409.
- Jacob, T. & Johnson, S., L. (2001). Sequential interactions in the parent-child communications of depressed fathers and depressed mothers. *Journal of Family Psychology*, 15 (1), 38-52.
- Jouriles, E., N. & O'Leary, K., D. (1990). Influences of parental mood on parent behavior. Teoksessa Blechman, E., A. (toim.), *Emotions and the family. For better or for worse* (s.181-199). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Juntumaa, R. (1992). Kehitys kolmiosuhteessa: Isä lapsen hoitajana. *Psykologia*, 27, 476-481.
- Kaila-Behm, A. (1997). Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 49.

- Kangasharju, M. (2000). *Vanhempien kasvatuskäytäntöjen yhteydet 4-vuotiaiden lasten sosiaalisiin taitoihin*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu –tutkielma.
- Kettunen, N., Krats, S., & Kinnunen, U. (1997). Parisuhde ja lasten kasvattaminen. Teoksessa Pulkkinen, L. (toim.), *Lapsesta aikuiseksi*. (s. 74-89) (2. painos). Juva: Atena.
- Kinnunen, U., Gerris, J., & Vermulst, A. (1996). Work experiences and family functioning among employed fathers with children of school age. *Family Relations*, 45, 449-455.
- Kochanska, G. (1990). Maternal beliefs as long-term predictors of mother-child interaction and report. *Child Development*, 61, 1934-1943.
- Kochanska, G., Kuczynski, L. & Rade-Yarrow, M. (1989). Correspondence between mothers' self-reported and observed child-rearing practices. *Child Development*, 60, 56-63.
- Koski, P., Kouvalainen, A., & Puttonen, T. (1985). *Isän rooli ja tehtävät perheessä*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu –tutkielma.
- Lamb, M., E. (1975). Fathers: forgotten contributors to child development. *Human Development*, 18 (245-266).
- Lamb, M., E., Frodi, A., M., Hwang, C.-P., & Frodi, M. (1982). Varying degrees of paternal involvement in infant care: attitudinal and behavioral correlates. Teoksessa Lamb, M. E. (toim.), *Nontraditional families: Parenting and child development* (s. 117-137). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Levinson, D., J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41 (1), 3-13.
- Maccoby, E., E. (1980) *Social development. Psychological growth and the parent-child relationship*. NY: Harcourt Brace Jovanovich.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. Teoksessa Mussen, P. H. (toim.), *Handbook of child psychology (Vol. 4.)* (s. 1-101). New York: Wiley.
- Mauno, S. (1999). *Job insecurity as a psychosocial job stressor in the context of the work-family interface*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 156. Jyväskylän yliopisto.

- Marsiglio, W., Amato, P., Day, R., D., & Lamb, M., E. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and the Family*, 62, s.1173-1191.
- McBride, B., A. (1989). Stress and fathers' parental competence: implications for family life and parent educators. *Family Relations*, 38, 385-389.
- McCombs Thomas, A. & Forehand, R. (1991). The relationship between paternal depressive mood and early adolescent functioning. *Journal of Family Psychology*, 4 (3), 260-271.
- Meriläinen, M. (1998). *Psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin yhteydet vanhemmuuteen naisilla ja miehillä*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu –tutkielma.
- Metsämuuronen, J. (2001). *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä*. Viro: International Methelp Ky.
- Mosley, J. & Thomson, E. (1995). Fathering behavior and child outcomes. The role of race and poverty. Teoksessa Marsiglio, W. (toim.), *Fatherhood. Contemporary Theory, Research and Social Policy* (s.148-165). Thousand Oaks: Sage.
- Neale, J. M. , Hooley, J. M., Jandorf, L. & Stone, A. A. (1987). Daily life events and mood. Teoksessa Snyder, C. R. & Ford, C. E. (toim.), *Coping with negative life events. Clinical and social psychological perspectives* (s.161-189). NY: Plenum.
- Netterblatt, T., Uddenberg, N. & Englesson, I. (1980). Father/child relationship: background factors in the father. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 61, 29-42.
- Nurmela, M. (2000). *Esikouluikäisten lasten suoritusstrategiat ja niiden yhteys vanhempien hyvinvointiin ja kasvatustyyliin*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu –tutkielma.
- Nummenmaa, A., R. (1989). Isän hoitorooli perheessä – jaettu vanhemmuus. *Psykologia*, 24, 15-21.
- Nätti, J., Kinnunen, U., Mäkinen, P., Loikkanen, E., Mauno, S., & Virolainen, M. (1995). *Työn epävarmuus ja hyvinvointi. Työn epävarmuuden kokemisen yleisyys, syyt, seuraukset ja käsittely erilaisissa työorganisaatioissa*. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita, 92.
- Palkovitz, R. (1997). Reconstructing "involvement": expanding conceptualizations of men's caring in contemporary families. Teoksessa Hawkins, A., J. & Dollahite, D., C. (toim.), *Generative fathering: beyond deficit perspectives* (s. 200-216). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Palm, G., F. (1993). Involved fatherhood: a second chance. *The Journal of Men's Studies*, 2 (2), 139-155.
- Parke, R., D. (1996). *Fatherhood*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Parkinson, B., Totterdell, P., Briner, R., B., & Reynolds, S. (1996). *Changing moods: the psychology of mood and mood regulation*. NY: Addison Wesley Longman.
- Peltola, M. & Rosti, A. (1998). *Vanhempien psyykinen hyvinvointi ja sen yhteydet 4-vuotiaiden lasten käyttäytymiseen*. Psykologian pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Pulkkinen, L. (1994). Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa Virkki, J. (toim.). *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. (s.25-86). Juva, WSOY.
- Radin, N. (1982). Primary caregiving and role-sharing fathers. Teoksessa Lamb, M., E. (toim.), *Nontraditional families: parenting and child development* (s. 173-204). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Rane, T. & McBride, B. (2000). Identity theory as a guide to understanding fathers' involvement with their children. *Journal of Family Issues*, Vol. 21(3), 347-366.
- Ray, S., A. & McLoyd, V., C. (1986). Fathers in hard times: the impact of unemployment and poverty on paternal and marital relations. Teoksessa Lamb, M., E. *The father's role: applied perspectives* (s. 339-383). NY: Wiley.
- Roberts, G. C., Block, H., & Block, J. (1984). Continuity and change in parents' child-rearing practices. *Child Development*, 55, 586-597.
- Russell, G. (1982). Shared-caregiving families: an Australian study. Teoksessa Lamb, M., E. (toim.), *Nontraditional families: parenting and child development* (s. 139-171). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Sallinen, M. & Kinnunen, U. (2001). Taloudellinen stressi ja perheen hyvinvointi: yhteyksiä välittävät mekanismit. *Psykologia*, 4, 245-256.
- Santrock, J., W., Warshak, R., A., & Elliott, G., L. (1982). Social development and parent-child interaction in father-custody and stepmother families. Teoksessa Lamb, M., E. (toim.), *Nontraditional families: parenting and child development* (s. 289-314). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Small, S., A. (1988). Parental self-esteem and its relationship to childrearing practices, parent-adolescent interaction, and adolescent behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 1063-1072.

- Stattin, H. & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: a reinterpretation. *Child Development, 71* (4), 1072-1085.
- Stewart, W. & Barling, J. (1996). Fathers' work experiences effect children's behaviors via job-related affect and parenting behaviors. *Journal of Organizational Behavior, 17*, 221-232.
- Strazdins, L., M., Galligan, R., F., & Scannell, E., D. Gender and depressive symptoms: parents' sharing of instrumental and expressive tasks when their children are young. *Journal of Family Psychology, 11* (2), 222-233.
- Thayer, R. E. (1996). *The origin of everyday moods. Managing energy, tension and stress*. NY: Oxford University Press.

Liite 1. Isien vanhemmuuskäytännöt – osio itseraportointilomakkeesta

Alla on lapsiin ja kasvatukseen liittyviä väittämiä ja kysymyksiä, jotka koskevat sekä mielipiteitäsi että käytäntöjäsi. Arvioi, miten hyvin väittämät sopivat sinuun.

	Ei sovi minuun lainkaan	Sopii minuun jonkin verran	Sopii minuun hyvin	Sopii minuun erittäin hyvin
1. Kerron usein lapselleni, kuinka paljon arvostan sitä, että hän yrittää tehdä jotakin tai saa jotakin aikaan.	1	2	3	4
2. Rohkaisen lastani olemaan itsenäinen.	1	2	3	4
3. Uskon, että kiitos saa aikaan enemmän kuin rangaistus.	1	2	3	4
4. Minulla on lasteni kasvattamisessa paljon enemmän ongelmia kuin osasin odottaa.	1	2	3	4
5. Kunnioitan lapseni mielipidettä.	1	2	3	4
6. Uskon, että toruminen ja arvostelu on lapselle eduksi.	1	2	3	4
7. Annan lapseni nähdä, että olen vihainen.	1	2	3	4
8. Lapseni pitäisi oppia, että meidän perheessämme tavat ja säännöt ovat tärkeitä.	1	2	3	4
9. Opetan lapselleni, että paha saa aina palkkansa.	1	2	3	4
10. Lasken usein leikkiä lapseni kanssa.	1	2	3	4
11. En anna lapseni kyseenalaistaa päätöksiäni.	1	2	3	4
12. Tiedän mikä on lapseni päiväohjelma.	1	2	3	4
13. Kun lapseni käyttäytyy huonosti, selvitämme asiat puhumalla.	1	2	3	4

	Ei sovi minuun lainkaan	Sopii minuun jonkin verran	Sopii minuun hyvin	Sopii minuun erittäin hyvin
14. Kun ajattelen sitä, millainen vanhempi minä olen, tunnen usein syyllisyyttä tai riittämättömyyttä.	1	2	3	4
15. Mielestäni ruumiillinen rankaisu on tehokkain kasvatustapa.	1	2	3	4
16. Ohjailen lastani varoittamalla häntä pahoista asioista, joita hänelle voi tapahtua.	1	2	3	4
17. Otan selvää, missä ja kenen kanssa lapseni milloinkin on.	1	2	3	4
18. Lasten kasvattaminen tuntuu minusta usein ylivoimaiselta tehtävältä.	1	2	3	4
19. Osoitan lapselleni usein, että rakastan häntä.	1	2	3	4
20. Kykyäni huolehtia lapsistani on vähäisempi kuin olin ajatellut.	1	2	3	4
21. Tiedän, mistä lapseni on kiinnostunut ja mitä hän harrastaa.	1	2	3	4
22. Olen lapsen seurassa mutkaton ja rento.	1	2	3	4
23. On tärkeää, että lapset tottelevat vanhempiaan.	1	2	3	4
24. Minulla ja lapsellani on hyvä suhde.	1	2	3	4
25. Otan tavallisesti huomioon lapseni mieltymykset tehdessäni suunnitelmia perheelle.	1	2	3	4
26. Lapsella ei pitäisi olla salaisuuksia vanhemmiltaan.	1	2	3	4